

A hispaniai Szvév Királyság felemelkedése (409–456)

Kevés beszámolót ismerünk a szvévek korai történetéről, de több szerző is úgy nyilatkozott róluk, hogy a legerősebbek és a legnagyobb létszámúak a germán népek közül.¹ A Caesar gall hadjáratában vereséget szenvedő törzsek² kelet felé indulva a Közép-Dunától északra, a mai Alsó-Ausztria és Nyugat-Szlovákia területén telepedtek le,³ majd több évszázadon át a dunai és a rajnai határvidéket fenyegették, végül a hunok és az alánok terjeszkedése miatt nagy részük a Rajna irányába húzódott.⁴ Ma is vita tárgyát képezi, hogy a korabeli források pontosan kiket neveztek szvéveknek,⁵ és milyen útvonalon keltek át⁶ az alánokkal, a siling és a hasding vandálokkal, valamint az alemannokkal és a burgundokkal együtt⁷ Radagaisus vezetésével a Rajnán 405. vagy 406. december 31-én,⁸ áttörve így a Római Birodalom egyik legbiztonságosabbnak tartott határszakaszát és jelentős károkat okozva a megszállt galliai területeken.⁹ Amikor 409-ben a Hispaniában felkelést vezető Gerontius Maximust nyilvánította császárrá és Constantinus a felkelés leverésére indult, Gerontius arra ösztönözte a Galliában fosztogató és újabb föl-

¹ Str. 4, 3, 4; Caes. Gal. 4, 1, 7.

² Caes. Gal. 1, 31–51.

³ Thompson, E. A.: *Romans and Barbarians: The Decline of the Western Empire*. Madison 1982, 152 (Thompson 1982).

⁴ Goffart, W.: *Barbarian Tides: The Migration Age and the Later Roman Empire*. Philadelphia 2006, 75–78 (Goffart 2006).

⁵ Nevüket Tacitus (*Ger.* 38.) használja a legtagabb értelemben, mert az összes, Duna és a Balti-tenger közötti területen élő germán és nem germán törzset így nevezi, id. Plinius (*Nat.* 4, 14.) a germánok 5 törzse között említi őket, Gregorius Turonensis (*Hist.* 2, 2.) alemannoknak nevezi őket, Orosius (*Hist.* 7, 15; 7, 38; 7, 40.) pedig a kvádok, a markomannok, a vandálok és a szarmaták mellett említi őket. A szvév identitásról bővebben: Arias, J. C.: *Identity and Interactions: The Suevi and the Hispano-Romans*. Virginia 2007, 34–35 (Arias 2007).

⁶ Van Schoor szerint a hódítók déli csoportja Hispania felé vonult, Torres Rodríguez pedig a Galliába vagy Britanniába induláshoz köti a barbárok szétszakadását, vö. Van Schoor, M. da L.: *The Barbarians in the West: An Archaeological Appraisal of the Suevic Kingdom in the Northwest of Iberia*. In: *Archaeological and Historical Aspects of West-European Societies: Album Amicorum André Van Doorselaer*. Ed. M. Lodewijckx. Acta Archaeologica Lovaniensia, Monographiae 8. Leuven 1995, 335 (Van Schoor 1995); Torres Rodríguez, C.: *El reino de los suevos*. La Coruña 1977, 34 (Torres Rodríguez 1977). A vitáról bővebben: Reinhart, W.: *Historia general del reino hispánico de los Suevos*. Madrid 1952, 27–29 (Reinhart 1952).

⁷ Az utóbbi két népet csak Orosius említi (*Hist.* 7, 40, 3).

⁸ 405 mellett érvel Goffart, de Kulikowski meggyőzően igazolja, hogy a 406-os dátum helyesebbnek tűnik, vö. Goffart 2006 (4. jegyz.) 74; Kulikowski, M.: *Barbarians in Gaul, Usurpers in Britain*. Britannia 31 (2000) 325–331.

⁹ Izidor (*Hist. Vand.* 71.) beszámol arról, hogy a barbárok legyőzték a frankokat, és harc nélkül bevették Moguntiacum és Treveri városát.

deket kereső barbár törzseket, hogy vonuljanak Hispania felé.¹⁰ Mivel a Pireneusok hágóit nem érintette a kialakult polgárháborús helyzet, az alánok, a vandálok és a szvévek 409. szeptember 28-án vagy október 12-én átkeltek Hispaniába, hogy itt tovább fosztogassanak.¹¹

A szvévek a Nyugatrómai Birodalomtól elszakadva Gallaeciában és Lusitania északi területein elsőként hoztak létre önálló barbár királyságot, amely saját irányításuk alatt állt egészen 584-ig. Az első három uralkodójuk megteremtette a Szvén Királyság alapjait, és olyan politikai lépésekkel segítette a szvévek hispaniai letelepedését, hogy fél évszázaddal később majdnem sikerült az egész félszigetet az uralmuk alá hajtani. A hispaniai szvévek történetében ez a szakasz az általánosan elfogadott felosztás szerint a letelepedés és a területi terjeszkedés időszaka.¹²

A 409-es betörés után a germán törzsek csaknem két évig fosztogatták Hispania városi és vidéki területeit. Hydatius 409 végén egy újabb barbár támadásról is beszámolt, de ez valószínűleg a korábbi megszállás újabb hulláma lehetett, ahogyan Izidor sem különböztette meg a barbárok többszöri támadását, mivel nem törekedett a korábbi események pontos átgondolására és az adatok egységesítésére sem.¹³ A római ellenállás sikertelen volt és sok pénzt emésztett fel, a megszálló csapatok pedig annyi kincset és élelmet raboltak a helyi lakosságtól, hogy éhínség és járványok kezdődtek Hispaniában. Hydatius szerint egy időre még a kannibalizmus is elterjedt az éhezők között,¹⁴ ami erős túlzásnak tűnik, de jól mutatja, hogy mennyire súlyos élelemhiánynak kellett bekövetkeznie, hogy a germán törzsek – szakítva korábbi életformájukkal – fontolóra vegyék a letelepedést.

411-ben ugyanis a barbárok a letelepedés mellett döntve hajlandóak voltak békét kötni a rómaiakkal, és felosztották Hispania provinciáit egymás között. A siling vandálok Hispania Baeticában telepedtek le, az alánok megkapták Lusitaniát és Hispania Carthaginiensist, a hasding vandáloknak és a szvéveknek Gallaecián kellett osztozniuk,¹⁵ de Hispania Tarraconensis továbbra is római ellenőrzés alatt maradt. A szvévek Gallaecia nyugati részén, az Atlanti-óceán partján telepedtek le, valószínűleg a mai Porto és Pontevedra közötti területen.¹⁶

¹⁰ Bowes, K. – Kulikowski, M.: *Hispania in Late Antiquity: Current Perspectives*. Leiden 2005, 156–157 (Bowes – Kulikowski 2005).

¹¹ Hyd. Chr. 34. Hydatius krónikájára az utóbbi időben elterjedt gyakorlatnak megfelelően a Burgess-féle szövegbeosztás jelöléseivel hivatkoztam. (Burgess, R. W. [ed., transl.]: *The Chronicle of Hydatius and the Consularia Constantinopolitana*. Oxford 1993, 70–123. = Széll G. [ford.]: *Hydatius: Chronica. Püspöki tudósítás Hispaniából*. In: Késő római szöveggyűjtemény. Szerk. Székely M. – Illés I. Á. Szeged 2013, 359–398). Izidor (*Hist. Vand.* 72; *Hist. Suev.* 85.) és Marcellinus comes (*Chr.* 408.) tévesen 408-ra datálja az eseményt. Néhány kutató a Hydatius által említett két dátumot az átkelés kezdetének és végének tekinti, vö. Thompson 1982 (3. jegyz.) 153.

¹² Diego Núñez, M. A. de – Béjar Trancón, M. B.: *Reseña histórica del reino suevo*. In: *Anuario – Instituto de Estudios Zamoranos Florián de Ocampo* 1992, 599.

¹³ Hyd. Chr. 38; Isid. *Hist. Vand.* 72. (Székely M. [bev., ford., jegyz.]: *Sevillai Izidor: A gótok, vandálok és szvévek története*. Szeged 2008, 21).

¹⁴ Hyd. Chr. 39–40.

¹⁵ Hyd. Chr. 41.

¹⁶ A szvévekhez csatlakozva szintén Gallaeciában telepedtek le a burusok, szállásterületük a Cávado és a Homem folyók közötti Terras de Bouro.

Hydatius szerint a béke *domino miserante* jött létre, a kiosztott területeket pedig *sorte ad inhabitandum*, vagyis sorsolás útján állapították meg egymás között, és ezt az álláspontot támasztja alá Izidor is a *sortiti sunt* kifejezés használatával.¹⁷ Számos kutató azonban úgy véli, hogy a *sorte* inkább a *sortes*, vagyis telek szóra utal, tehát sorsolás helyett osztzkodásról volt szó, amely alapján a barbár népek létszámuknak megfelelő nagyságú földet kaptak egy megállapodás keretében a római kormányzattól. A szvévek és a rómaiak közötti lehetséges szerződésről egyik oldalukon Hermericet, a másikon Honoriuszt ábrázoló érmék tanúskodnak,¹⁸ Orosius pedig azt állítja, hogy a vandál, az alán és a szvég királyok aktívan törekedtek egy olyan szerződés megkötésére, amely hasonló a vizigótok későbbi egyezményéhez.¹⁹ Elfogadhatónak tűnik Torres Rodríguez feltételezése, miszerint a szvévek *ius hospitii* típusú szerződést kötöttek a rómaiakkal a letelepedés során, vagyis az állami földekből kaptak területeket, Reinhart szerint viszont akár az is elképzelhető, hogy valódi *foedus* jött létre a szvévek és a rómaiak között.²⁰ Díaz Martínez és Thompson ezzel szemben úgy véli, hogy az *ad inhabitandum* megjelölés inkább egy jogi formulára, mintsem konkrét szerződésre utal, és az a tény, hogy nincs konkrét bizonyítékunk semmilyen szerződéskötésre, az ő álláspontjukat erősíti. Arias szerint legfeljebb kisebb, alkuszzerű megegyezésekre kerülhetett sor.²¹

Számos becslés áll a rendelkezésünkre, amely a letelepülő barbár törzsek létszámára vonatkozik. A Hispaniába érkező szvévek valószínűleg 25 és 35 ezer fő között lehettek, és ha elfogadjuk, hogy az alánok 30–40 ezren, a siling vandálok 50 ezren, a hasding vandálok maximum 80 ezren voltak, akkor a szvévek képezték a betörő germánok közül a legkisebb csoportot.²² Plinius szerint az 1. században a szvévek által később elfoglalt területen a rabszolgákon kívül 700 ezren éltek, így a hispaniai lakosság 5. század eleji létszámcsökkenését figyelembe véve a szvévek az itt élők 5–9 %-át tették ki.²³

Thompson úgy véli, hogy a szvévek többnyire olyan városokban telepedtek le, mint Lugo és Astorga, Carr szerint pedig a gallaeciabeliek a fosztogatások hatására egy idő után felhagytak korábbi tevékenységeikkel, és az alacsonyan fekvő területekről a biztonságosabb magaslatokra és erődített területekre költöztek,²⁴ amelyet Hydatius is alátámaszt azzal, hogy *Spani per civitates et castella residui a plagis barbarorum dominantium* hódoltak be a szvéveknek, és a későbbi harcok során is ezek az erődítmények nyújtottak számukra biztonságot.²⁵ Stanislawski szerint többnyire a szvévektől származnak az északi területeken kialakult kis földműves gazdaságok, ezzel ellentétben Dél-Portu-

¹⁷ Hyd. Chr. 41; Isid. Hist. Suev. 85.

¹⁸ Schmidt, L.: *Geschichte der deutschen Stämme bis zum Ausgang der Völkerwanderung. Die Westgermanen*. München 1938, 217.

¹⁹ Oros. Hist. 7, 43, 14.

²⁰ Torres Rodríguez 1977 (6. jegyz.) 71; 270; Reinhart 1952 (6. jegyz.) 35.

²¹ Díaz Martínez, P. C.: El alcance de la ocupación sueva de Gallaecia y el problema de la germanización. In: *Galicia: da romanidade á xermanización, problemas históricos e culturais*. Hom. F. Bouza Álvarez. Santiago de Compostela 1993, 213; Thompson 1982 (3. jegyz.) 15; Arias 2007 (5. jegyz.) 40.

²² Thompson 1982 (3. jegyz.) 158; Reinhart 1952 (6. jegyz.) 32.

²³ Plin. Nat. 3, 28; Thompson 1982 (3. jegyz.) 158.

²⁴ Thompson 1982 (3. jegyz.) 158; Carr, K. E.: *Vandals to Visigoths: Rural Settlement Patterns in Early Medieval Spain*. Ann Arbor 2002, 199–203 (Carr 2002).

²⁵ Hyd. Chr. 41; 81: „a csapásokat túlélő hispaniaiak városokként és erődítményként.”

gáliában inkább a nagybirtokrendszer volt jellemző. A modern kutatás is alátámasztja azt a nézetet, hogy a szvévek eredetileg földművesek voltak, a letelepedés után pedig Gallaeciában visszatértek ehhez a foglalkozáshoz, és csak szükség esetén ragadtak fegyvert.²⁶ Orosius ezt megerősítve beszámol arról, hogy a szvég letelepülők a fegyvereiket ekére cserélve földet műveltek, mások pedig testőrként vagy zsoldosként szolgáltak.²⁷ A Szvég Királyság fővárosa és a letelepedés központi helye az egykori római provincia legnagyobb városa, Bracara Augusta (Braga) és környéke volt.

409-ben a szvég csapatokat Hermeric, a szvévek első királya vezette Hispaniába. Izidor úgy tudja, hogy amikor Hermeric 438-ban visszavonult, már 32 éve, tehát 406-tól uralkodott, ugyanakkor Hydatius csak 419-ben említi őt először.²⁸ Elfogadható Hummer feltételezése, miszerint Hermeric az átkelésben csak vezető szerepet játszhatott, és jó képességeinek és a letelepedés sikerességének köszönhetően tudta megerősíteni a hatalmát annyira, hogy királynak tekintsék.²⁹

A letelepedés utáni békés időszakot 416-ban az zavarta meg, hogy Honorius biztatására a vizigótok Vallia vezetésével Hispaniába érkeztek, hogy leszámoljanak a barbár betelepülőkkel.³⁰ A vizigótok a siling vandálokat 418-ra teljesen kiirtották, az alánok pedig óriási embervesztéssel szembesülve a királyuk, Addax halála után beolvadtak a hasding vandálok közé.³¹ A latin forrásokban ettől kezdve a vandál uralkodók *reges Vandalorum et Alanorum*ként szerepelnek. Nem világos, hogy a vizigótok szándékosan, vagy csak az idő hiányában nem támadták meg a hasding vandálok és a szvévek által lakott területeket, mindenesetre 418-ban Constantius hívására félbeszakították a hadjáratot és Aquitániában telepedtek le, hogy 40 éves vándorlás után létrehozzák a Rómával szövetséges nyugati gót királyságukat.³²

419-ben egy személyes konfliktus révén Hermeric háborúba keveredett Gunderic vandál királlyal, aki körbezárta a szvég csapatokat az erbasiai (Nerbasis) hegyekben. Hydatius szerint Astirius hispaniai *comes* közbelépése mentette meg a szvég sereget, mert *vicarius*a, Maurocellus megtámadta a vandálokat, akik kénytelenek voltak Baeticába vonulni, így Gallaecia egész területe a szvévek kezébe került.³³ Gregorius Turonensis azt állítja, hogy a szvévek felajánlották a vandáloknak, hogy a vita eldöntésére egy-egy emberük küzdjön meg egymással, de amikor a szvévek megnyerték a párbajt, a vandálok elhagyták Gallaeciát.³⁴ Az a két tény, hogy 418-ban a vizigótok Róma kérésére félbeszakították a hispaniai hadjáratot, és hogy 419-ben a hispaniai *comes* kiállt a szvévek mellett, azt az állítást erősíti, hogy Hermeric valóban szerződést kötött a rómaiakkal a letelepedés során.

²⁶ Torres Rodríguez 1977 (6. jegyz.) 269; Arias 2007 (5. jegyz.) 37.

²⁷ Oros. *Hist.* 7, 41, 4; 7, 41, 7.

²⁸ Isid. *Hist. Suev.* 85; Hyd. *Chr.* 63.

²⁹ Hummer, H. J.: *The Fluidity of Barbarian Identity: The Ethnogenesis of Alemanni and Suebi, AD 200–500. Early Medieval Europe* (7) 1. Oxford 1998, 18.

³⁰ Hyd. *Chr.* 52; 55. Izidor (*Hist. Goth.* 21.) szerint Vallia arra a Constantiusnak tett ígéretére hivatkozott, hogy a birodalomért hajlandó mindenki ellen harcolni Róma nevében.

³¹ Hyd. *Chr.* 59–60.

³² Hyd. *Chr.* 61; Isid. *Hist. Goth.* 22.

³³ Hyd. *Chr.* 63; 66.

³⁴ Greg. Tur. *Hist.* 2, 2.

A szvévekről legközelebb csak 429-ben hallunk, amikor a szvég Heremigarius Lusitaniába érkezve a vandálokra támadt és kifosztotta őket, de vereséget szenvedett, mert Gaiseric vandál király Emerita (Mérída)³⁵ mellett lemészárolta a szvég katonákat, Heremigarius pedig menekülés közben az Anas (Guadiana) folyóba fulladt.³⁶ Elképzelhető, hogy Heremigarius 427–429 között együtt uralkodott Hermerickel,³⁷ de erre nincsenek bizonyítékaink. Vicetto Izidor tévedéseire hivatkozva alaptalanul feltételezte azt, hogy létezett egy II. Hermeric is, aki Heremigarius uralkodása után lépett trónra, így Hermeric 32 éves regnálási idejét három királyra osztotta volna fel, és ebből Hermericre csak 14 év jutott volna.³⁸ Mivel Dahn sem tudta igazolni, hogy Heremigarius Hermerickel rokonságban állt vagy átvette tőle a hatalmat,³⁹ a legvalószínűbbnek az látszik, hogy egy befolyásos katonai vezető volt Hermeric mellett, akinek a hadjáratával a szvévek elsőként kezdeményeztek fegyveres harcot Gallaecia határain kívül. Heremigarius hatalma és elszántsága annyira ijesztőnek tűnt, hogy Gaiseric még a vandálok 429 májusában kezdődő afrikai átkelését is megszakította, hogy visszafordulva személyesen számolhasson le vele.

Hermeric politikája a vandálok kivonulásáig békésnek mutatkozott, mivel 411–430 között Hydatius sem említ háborút vagy más konfliktust a szvévek és a rómaiak között. A békés időszakot felváltó és egyre nagyobb erejű fosztogatások egyfajta ellentmondást is jelentenek, hiszen a döntően földműves életformával nehezen egyeztethető össze a germán népek körében gyakori zsákmányoló és területszerző hadjáratok sorozata. Arias szerint az egyre erősödő fosztogatásokat a szvég előkelők gazdagságért folytatott küzdelme idézte elő, amely fokozatosan átalakult egy előre átgondolt expanziós külpolitikává.⁴⁰ Thompson téved, amikor azt állítja, hogy a szvévek – ellentétben a vizigótokkal – azért nem szolgálták Rómát, mert nem szerződés alapján telepedtek le.⁴¹ Hydatius beszámolójából jól látszik, hogy Hermeric – talán a megállapodás kötöttsége miatt – csaknem két évtizedig nem indított háborút újabb területek meghódításáért, de az is szembeűnő, hogy többször találunk utalást a korábbi békeszerződés megszegésére. Hermeric feltehetően a letelepedés és az államszervezés nyugalmas körülményeit akarta biztosítani azzal, hogy békeszerződést kötött a rómaiakkal,⁴² ugyanakkor elképzelhető, hogy a szvévek – az állam megerősítése és a népesség gyarapodása miatt – tudatosan készültek a későbbi Gallaecián kívüli hódításokra, hogy az állam területének megnövelésével újabb földosztásra kerülhessen sor.⁴³

430-ban mindenesetre Hermeric a korábban megkötött békét megtörte és több alkalommal kegyetlen támadást indított a gallaeciabeliek ellen, feltehetően azért, hogy megerősítse hatalmát és közelebb kerüljön az alánok eltűnése és a vandálok kivonulása miatt megüresedett hispaniai területekhez. Először Gallaecia középső részét fosztogatta,

³⁵ Lusitania fővárosa, az egyik leggazdagabb város a félszigeten az Anas (Guadiana) jobb partján.

³⁶ Folyó Hispania keleti részén, Lusitania és Baetica határán; Hyd. *Chr.* 80.

³⁷ Thompson 1982 (3. jegyz.) 166.

³⁸ Arias 2007 (5. jegyz.) 7; Isid. *Hist. Suv.* 85.

³⁹ Thompson 1982 (3. jegyz.) 166.

⁴⁰ Arias 2007 (5. jegyz.) 38.

⁴¹ Thompson 1982 (3. jegyz.) 154.

⁴² Arias 2007 (5. jegyz.) 44.

⁴³ Torres Rodríguez 1977 (6. jegyz.) 66; 69; 84–87.

de a gallaeciabeliek a szvév katonák egy részét lemészárolva új békét kényszerítettek ki, amelynek értelmében a foglyokat ki kellett cserélni és a zsákmányt vissza kellett adni számukra. Hydatius szerint *pacem quam ruperant restaurant*,⁴⁴ ami ismét megerősíti azt a feltételezésünket, hogy a szvévek egy rómaiakkal kötött szerződés alapján telepedtek le Gallaeciában. 431-ben *ursum Suevi initam cum Callicis pacem conturbant* és újra fosztogatni kezdtek,⁴⁵ amely már annyira veszélyesnek tűnt, hogy maga Hydatius püspök is bekapcsolódott a politikai életbe – kiváló példáját mutatva annak, hogy a korabeli egyház fontos szerepet játszott a diplomáciai életben – és követséget vállalt, hogy a szvév fosztogatások megállításához Aëtiusztól kérjen segítséget, aki éppen Galliában tartott hadjáratot. Hydatius saját krónikájában arra utal, hogy önkéntesen vállalta ezt a követséget, hogy így püspökként közvetíthessen és a helyiek érdekeit képviselve segítséget kérjen, de valószínűleg a későbbi Symphosius püspökhöz hasonlóan⁴⁶ Hermeric kérte fel erre a feladatra, mert abban bízott, hogy egy katolikus püspök többet érhet el a tárgyalásokon, mint egy pogány követ. Aëtius végül csak 432-ben, a frankok legyőzése után küldte vissza Hydatiusszal a szvévekhez követként Censorius *comes*.⁴⁷ A követség feltehetően sikerrel járt, mert Hydatius 433-ban arról számolt be, hogy Censorius visszatért Ravennába, a békét pedig ismét megerősítették.⁴⁸ Thompson szerint a gallaeciabeliek sikeresen harcoltak a szvévek ellen, mert olyan súlyos veszteségeket okoztak és annyi foglyot ejtettek, hogy a szvévek kényszerűségből elengedték a 430-ban fogságba ejtett gallaeciai családokat.⁴⁹ A helyzetet talán mégsem sikerült megnyugtató módon rendezni, mert Hermeric Symphosius püspököt is elküldte követként a római császárhoz, de a küldetés nem járt sikerrel.⁵⁰ 437-ben ismét Censorius indult Fretimund kíséretében a szvévekhez, és ennek eredményeként 438-ban a szvévek békét kötöttek *cum parte plebis Calliciae cui adversabantur*.⁵¹ Ezek alapján látszik, hogy a békeszerződéseket nem mindenki tartotta be a szvévek közül, talán ezért volt szükség ennyi követváltásra 431–438 között. Bár a tárgyalások nem mindig voltak sikeresek, mindenestre bizonyítják, hogy a szvévek és a rómaiak között elkezdődött egyfajta együttműködés és kommunikáció.⁵²

Hermeric 438-ban, hosszú betegeskedés után visszavonulásra kényszerült, és átadta a hatalmat fiának, Rechilának. Hydatius szerint négy évig tartó betegség után 441-ben halt meg, Izidor viszont téved, amikor hét évi betegeskedést követően 440-re datálja Hermeric halálát.⁵³ Mivel Hermeric saját maga adta át a hatalmat fiának, és nincs olyan forrás, amely egy királyválasztásra utalna, a legtöbb kutató egyetért abban, hogy a szvévek egy örökletes királyságot hoztak létre Rechila trónra lépésével.⁵⁴ Rechila többnyire

⁴⁴ Hyd. Chr. 81: „így állították helyre a megszegett békeszerződést.”

⁴⁵ Hyd. Chr. 86: „a szvévek ismét megszegették a gallaeciabeliekkel kötött békét.”

⁴⁶ Hyd. Chr. 92.

⁴⁷ Hyd. Chr. 88; Iord. Get. 176.

⁴⁸ Hyd. Chr. 91.

⁴⁹ Thompson 1982 (3. jegyz.) 178.

⁵⁰ Hyd. Chr. 92.

⁵¹ Hyd. Chr. 103; 105: „a gallaeciabeliek egy részével, akik korábban harcban álltak velük”.

⁵² Thompson 1982 (3. jegyz.), 179.

⁵³ Hyd. Chr. 106; 114; Isid. Hist. Suev. 85–86.

⁵⁴ Torres Rodríguez 1977 (6. jegyz.) 268; Van Schoor 1995 (6. jegyz.) 335; Arias 2007 (5. jegyz.) 35.

Hispania déli, a szvévek által ekkor még kevésbé ismert részei felé vezetett hadjáratokat, így szinte folyamatosan harcban állt a rómaiakkal. 438-ban a Singillium (Genil) folyó mellett⁵⁵ legyőzte Andevotus római katonai vezető seregét, akitől sok kincset zsákmányolt. Izidor szerint Hermeric küldte Rechilát Andevotus ellen,⁵⁶ de Hydatius azt állította, hogy átadta a hatalmat fiának, így nincs bizonyítékunk arra, hogy Hermeric megtartott volna valamennyi hatalmat 438-as visszavonulása és Rechila trónra lépése után. Mindenesetre ez volt az első olyan ütközet, ahol a rómaiak komolyabb haderőt vetettek be, hogy szembeszálljanak a szvévekkel.⁵⁷

439-ben a szvévek megszállták Lusitaniát és elfoglalták Emeritát, amely hamarosan a Szvég Királyság új fővárosa lett, 440-ben pedig sikeresen megostromolták a stratégiai fontosságú Martylist (Mertola), ahol a korábbi követségeiről ismert Censorius *comes* feltétel nélkül megadta magát és fogságba esett. Hydatius szerint 441-ben, néhány hónappal Hermeric halála után Rechila meghódította Baetica központi városát, Hispalist (Sevilla), majd uralma alá hajtotta Baetica és Carthaginiensis egész területét.⁵⁸ Carthaginiensis elfoglalása erős túlzás lehet, és azt mutatja, hogy Hydatiusnak pontatlan ismeretei voltak a keleti és a partmenti eseményekről. A szvévek ugyan meghódították Hispania középső részeit, mégsem valószínű, hogy eljutottak a Földközi-tenger partvidékéig, hiszen nem tudunk arról, hogy később a rómaiaknak vissza kellett volna foglalniuk ezt a területet. Kétségtelen, hogy Emerita és Hispalis a szvévek kezébe került, de úgy tűnik, hogy az új hódítások kimerültek kisebb fosztogatásokban, nem volt jellemző a nagyszabású és meghatározó szvég katonai jelenlét az érintett területeken.⁵⁹

446-ban a rómaiak Baetica és Carthaginiensis területére küldték Vitus *magister utriusque militiae* egy jelentős vizigót sereg kíséretében, hogy megpróbálják legyőzni a szvéveket és visszaszerezni a császári irányítást az elvesztett területeken. Rechila többször is támadást indított a római csapatok ellen, és amikor a vizigótokat is sikerült legyőznie, Vitus elmenekült a katonáival, hogy elkerülje a megsemmisítő vereséget. Hydatius szerint a szvévek ezután végigfosztogatták ezeket a tartományokat,⁶⁰ de valójában csak a félsziget déli, nyugati és középső területei fölött gyakoroltak ellenőrzést, így Carthaginiensis és Tarraconensis továbbra is római uralom alatt állt. Rechila 446-os győzelme és az a tény, hogy a 441–446 közötti években a Hispaniába küldött három *magister utriusque militiae* tevékenysége nem járt igazán nagy sikerrel, arra enged következtetni, hogy a római hadsereg befolyása egyre kisebb lett Hispaniában, és minden császári erőfeszítés ellenére a birodalmi hatóságok is elvesztették jelentőségüket. Nem véletlen, hogy a rómaiak 446 után hosszú ideig nem indítottak hadjáratot a félsziget visszaszerzéséért.⁶¹ Torres Rodríguez és Arias szerint Rechila hódításközpontú politikája nagyobb hadsereget és több erőforrást igényelt, ezért feltételezhető, hogy a gallaecia-beliek egy része is együttműködött a szvévekkel a hódítások során,⁶² ráadásul a szvévek

⁵⁵ A Guadalquivir mellékfolyója Baeticában, Granada, Córdoba és Sevilla tartományban; Hyd. Chr. 106.

⁵⁶ Isid. Hist. Suev. 85.

⁵⁷ Thompson 1982 (3. jegyz.) 178.

⁵⁸ Hyd. Chr. 111; 113; 115.

⁵⁹ Bowes – Kulikowski 2005 (10. jegyz.) 180–181.

⁶⁰ Hyd. Chr. 126.

⁶¹ Bowes – Kulikowski 2005 (10. jegyz.) 183–184.

⁶² Torres Rodríguez 1977 (6. jegyz.) 87; Arias 2007 (5. jegyz.) 46.

által sűrűn lakott területeken sem tudunk ellenállásról vagy lázadásokról, talán mert a szvév uralmat elfogadva nem kellett tartaniuk a fosztogatásoktól.⁶³ Orosius ezt megerősítve több alkalommal is beszámol arról, hogy a gallaeciabeliek egy része szívesebben élt a szabad barbárok között, mert így mentesültek a súlyosabb római adóterhektől.⁶⁴

Hydatius és Izidor szerint Rechila pogányként halt meg 448 augusztusában Emeritában.⁶⁵ Néhány kutató azt mondja, hogy eleve úgy nevelte a fiát, Rechiariust, hogy elősegítse az egyházzal való jó kapcsolat kiépítését és a szvévek megtérését, de Thompson szerint erre nincsenek bizonyítékok.⁶⁶ Rechiarius 415 után született, 448-ban követte apját a trónon. Bár Izidor úgy tudja, hogy kilenc évig uralkodott,⁶⁷ a források többsége hét éves időszakról tudósít. Rechiarius sok szempontból folytatta Hermeric és Rechila politikai törekvéseit, számos területen azonban úttörőnek számított a germán királyok között, így bátor újításai és harcias kedve a Szvév Királyság első szakaszának tetőpontját jelenti. Ő volt például az első germán uralkodó, aki saját nevével pénzt veretett. A három ránk maradt, *siliqua* típusú érmén⁶⁸ látható *iussu Rechiari reges* felirat a pénzverés jogának monopolizálására utal. Mivel a késő császárkorban az önálló pénzverést a függetlenség egyik jól látható jeleként szokás értelmezni, a megtalált leletek a római hatalommal szemben nagyfokú szvév autonómiát feltételeznek.⁶⁹

Rechiarius volt az első a germán királyok között abban is, hogy áttért a katolikus hitre. Megtérése valószínűleg még a trónra lépés előtt történt, mert Hydatius már eleve katolikusként mutatja be az új királyt.⁷⁰ Rechiarius a megtérésben csaknem fél évszázaddal megelőzte a frank Clovist, ezért még a 19. század végén is vita tárgyát képezte, hogy a hispaniai egyház mennyiben élvez elsőbbséget a frank egyházzal szemben.⁷¹ Rechiarius megtérésének pontos idejéről és körülményeiről semmit sem tudunk. A szvévek korábbi vándorlásuk során valószínűleg a hozzájuk hasonló germán népek vallási gyakorlatát követték és pogányok voltak, ráadásul a birodalmon belül sem telepedtek le, így nem érintkeztek olyan szorosan a római vallási gyakorlattal.⁷² Mégis elfogadhatjuk Arias álláspontját, miszerint római térítőik játszhattak szerepet abban, hogy nem a szomszédos vizigótok vagy vandálok által terjesztett ariánus hitre tértek át, és korábban néhányan kapcsolatba kerülhettek keresztényekkel, vagy esetleg már meg is tértek.⁷³ Részben elmentmond ennek a feltételezésnek az, hogy Rechiarius nem alkalmazott római hivatalnokokat, nem ismerte el a római jogot és ebben az időben még formálisan sem volt kapcsolatban Rómával.⁷⁴ Kevésbé érthető az a tény, hogy a források szerint a szvévek

⁶³ Carr 2002 (24. jegyz.) 128.

⁶⁴ Oros. *Hist.* 7, 41, 5; 7, 41, 7.

⁶⁵ Hyd. *Chr.* 129; Isid. *Hist. Suev.* 86.

⁶⁶ Thompson, E. A.: The Conversion of the Spanish Suevi to Catholicism. In: *Visigothic Spain: New Approaches*. Ed. E. James. Oxford 1980, 79 (Thompson 1980).

⁶⁷ Isid. *Hist. Suev.* 87.

⁶⁸ Edmondson, J. C.: Mining in the Later Roman Empire and Beyond: Continuity or Disruption? *The Journal of Roman Studies* 79 (1989) 100.

⁶⁹ Thompson 1982 (3. jegyz.) 168; 212.

⁷⁰ Hyd. *Chr.* 129.

⁷¹ Thompson 1980 (66. jegyz.) 79.

⁷² Torres Rodríguez 1977 (6. jegyz.) 112.

⁷³ Arias 2007 (5. jegyz.) 55.

⁷⁴ Thompson 1982 (3. jegyz.) 209.

közül egyedül Rechiarius tért meg, a szvévek továbbra is pogányok maradtak, bár Vico bizonyítékok hiányában is úgy véli, hogy a többi szvévnek is át kellett térnie az új hitre.⁷⁵ Hydatius azonban sohasem nevezi pogányoknak a szvéveket, ami azért meglepő, mert a gallaeciabeli római elit álláspontját képviselve olyan nagy mértékű ellenszenvvel fordult a barbárok felé, hogy biztosan említette volna, ha a szvévek pogányok vagy eretnekek.⁷⁶ Rechiarius nem tett különösebb erőfeszítéseket azért, hogy a népet a saját hitére térítse, talán mert trónra lépése előtt egy ellenállás kezdődött közvetlen környezetében, de ennek az okairól és a résztvevőkről semmit sem árul el Hydatius, Thompson szerint viszont kizárt, hogy a megmozdulásnak vallási okai lettek volna.⁷⁷ Rechiarius megtérésének elsősorban politikai indokai lehettek, hiszen így közelebb kerülhetett a gallaeciai lakossághoz, ráadásul a hódítások sikerét tekintve egyre inkább szüksége volt a helyi lakosság együttműködésére és erőforrásaira, bár a katolikus hittel kevésbé lehet összeegyeztetni Rechiarius expanzív törekvéseit. A vallási megoszlás tekintetében egyetérthetünk Arias állításával, miszerint a szvévek sem 448 előtt, sem azután nem gyakoroltak egységes vallást, vagyis néhányan felvették az új hitet, de többségük pogány maradt.⁷⁸

Szintén bátor lépés volt Rechiarius részéről, hogy 449 februárja előtt feleségül vette I. Theoderic vizigót király lányát, ami egy időre jelentős javulást hozott a szvévek és a vizigótok közötti kapcsolatokban,⁷⁹ és meghatározta Rechiarius külpolitikájának kezdeti irányait. Egy katolikus uralkodó és egy ariánus király lányának házassága azonban sajátos helyzetet eredményezhetett: a feleség befolyása sem segített abban, hogy a szvévek inkább az ariánus vallásra térjenek,⁸⁰ ugyanakkor a két nép közötti jó viszony megőrzése érdekében nem lett volna előnyös az összes szvévet a katolikus vallásra téríteni.

Rechiarius 448-as hatalomra lépése után nem sokkal egy Agiulf nevű szvév előkelő meggyilkolta Hispalisban a római követséget több alkalommal vállaló Censoriust. Több kutató úgy véli, hogy ez összefüggésben lehet a szvévek Róma-ellenes politikájával.⁸¹ 448-tól Rechiarius Gallaecia legtávolabbi területeire is betört, 449 februárjában pedig kifosztotta Vasconiában az Iberus (Ebro) folyó völgyét, hogy innen kiindulva Tarracónensist, majd az egész félszigetet meghódíthassa. A szvévek vasconiai fölénye azonban nem tartott sokáig, később több alkalommal is támadást kellett intézniük Tarraconensis felé.⁸² Úgy tűnik, hogy ez a hadjárat leginkább csak fosztogatások sorozatát jelentette, hogy ezzel előkészítse az egész tartomány meghódítását.

449 júliusában Rechiarius meglátogatta apósát, visszafelé pedig kifosztotta Caesar-Augusta (Zaragoza) környékét és csellel bevette Ilerda (Lérida) városát.⁸³ A hadjárat közben meglepő módon szövetséget kötött Basiliusszal, a bagaudák egyik vezetőjével, kivételes példáját mutatva annak, hogy egy germán uralkodó és a helyi lázadó parasztok

⁷⁵ Thompson 1980 (66. jegyz.) 78.

⁷⁶ Reinhart 1952 (6. jegyz.) 72.

⁷⁷ Thompson 1980 (66. jegyz.) 91; Hyd. *Chr.* 129; Thompson 1982 (3. jegyz.) 165.

⁷⁸ Arias 2007 (5. jegyz.) 55.

⁷⁹ Hyd. *Chr.* 132; Collins, R.: *Visigothic Spain 409–711*. Oxford 2004, 31.

⁸⁰ Thompson 1980 (66. jegyz.) 80.

⁸¹ Hyd. *Chr.* 131; Thompson 1980 (66. jegyz.) 80.

⁸² Hyd. *Chr.* 129; 132; 163; 165; Iord. *Get.* 229.

⁸³ Hyd. *Chr.* 133–134.

vezetője együttműködik egy hadjárat során.⁸⁴ Kevésbé igazolt Van Schoor feltételezése, aki szerint erre azért kerülhetett sor, mert a bagaudák lázadása akkora zűrzavart okozott a területen, hogy sem a római, sem a vizigót csapatoknak nem volt esélye az eredményes beavatkozásra, így a szvévek szabadon foglalkozhattak a további hódításokkal.⁸⁵ Izidor annyira valószínűtlennek tartja a szvévek és a bagaudák közötti szövetséget, hogy inkább a vizigótokat említi partnerként.⁸⁶ Valójában Hydatiusnak és Izidornak is igaza van, mert Basilius feltehetően nem a bagaudák vezetője volt, hanem egy vállalkozó szelleméről ismert vizigót főember, aki alkalmilag szövetkezett a bagaudákkal és rajtaütészerű támadásokkal állította meg a császári csapatokat.⁸⁷ Rechiarius ugyan sok foglyot ejtett, akiket földművesként vittek a szvég földekre Gallaeciában és Lusitaniában, mégsem tudta megszerezni a teljes területet, mert a tartomány fővárosáig, Tarragonáig el sem jutott seregével.⁸⁸ Ezután két alkalommal is a békés viszony fenntartására törekedett a rómaiakkal: 452-ben Mansuetus és Fronto *comes* közvetítésével kötött velük békét, 454-ben pedig Iustinianus révén újította meg ezt a szerződést.⁸⁹

Rechiarius 455-ben – kihasználva, hogy csökkent a rómaiak hadereje az Aëtius és III. Valentinianus elleni merénylet miatt – változtatott taktikáján és kifosztotta a római uralom alatt álló Carthaginienensis tartományt. 455 végén a rómaiak és Avitus kérésére a vizigótok is követeket küldtek Rechiariusához, hogy rávegyék a szvéveket a korábban megkötött békeszerződés betartására, de ő visszautasítva őket betört Tarraconensis területére. 456 elején Theoderic újabb követtséget indított, hogy visszavonulásra szólítsa fel Rechiariust, de ő inkább háborúval fenyegetőzött, és Hydatius szerint egy nagyobb erejű támadást indítva másodszor is kifosztotta Tarraconensist, Izidor viszont nem tud az újabb akcióról.⁹⁰ A két hadjáratral a szvévek meg akarták hódítani az egyetlen olyan provinciát, amely még mindig római fennhatóság alatt állt. Iordanes szerint Rechiarius azt gondolta, hogy mivel a vizigótok a rómaiakkal *foederati* viszonyban voltak, Theoderickel való sógorságát kihasználva egész Hispania a szvévek uralma alá kerülhet. A terv végül nem sikerült, de a hadjáratokról nagyszámú fogollyal tért vissza Gallaeciába.⁹¹

456 őszén Theoderic betört Gallaeciába egy hatalmas, szövetségesekből álló csapat élén, amelyben nemcsak vizigót és frank, hanem burgund katonák is harcoltak Gundioch és I. Chilperic irányításával. Hydatius szerint Theoderic Avitus császár utasítására indította el a támadást, Dahn viszont úgy véli, hogy inkább a vizigótok szándéka érvényesült, mert Tarraconensis szvég ellenőrzése veszélyeztette Theoderic királyságát.⁹² Annyit biztosan tudunk, hogy Avitus ebben az időben Pannoniában harcolt, vagyis nem tudott volna részt venni a szvévek elleni hadjáratban, de feltehetően tisztában volt azal, hogy Theodericnek is érdekében áll Rechiarius terjeszkedését és fosztogatását megakadályozni. A két sereg 456. október 5-én találkozott Asturica (Astorga) városától ti-

⁸⁴ Thompson 1982 (3. jegyz.) 184–185.

⁸⁵ Van Schoor 1995 (6. jegyz.) 335.

⁸⁶ Isid. *Hist. Suev.* 87.

⁸⁷ Szádeczky-Kardoss, S.: *Zur Interpretation zweier Hydatius-Stellen*. Helikon I/1, Napoli (1961) 148–152.

⁸⁸ Hyd. *Chr.* 134; Thompson 1982 (3. jegyz.) 162.

⁸⁹ Hyd. *Chr.* 147; 153.

⁹⁰ Hyd. *Chr.* 161; 163; 165; Iord. *Get.* 231; Isid. *Hist. Suev.* 87.

⁹¹ Iord. *Get.* 230; Hyd. *Chr.* 165.

⁹² Iord. *Get.* 231; Hyd. *Chr.* 166; Thompson 1982 (3. jegyz.) 296.

zenkét mérföldnyire, az Urbicus (Orbigo) folyó partján lévő Campus Paramuson,⁹³ ahol Theoderic rövid idő alatt legyőzte Rechiarius csapatait. Sokan fogságba estek vagy meghaltak, de a legtöbb szvévnek sikerült elmenekülnie. Izidor szerint Rechiarius egy dárdatól megsebesült, ezért menekülnie kellett Gallaecia legtávolabb eső területeire. Hydatius azt állítja, hogy Rechiarius a tengerpart felé indult, és egészen Portus Caléig (Porto) jutott, de ott elfogták és visszavitték Theoderichez, majd decemberben kivégezték.⁹⁴ Szinte biztos, hogy téved Iordanes, amikor azt írja, hogy Rechiarius a Tirrén-tengerig hajózott, de egy vihar miatt vissza kellett fordulnia és ekkor esett fogságba.⁹⁵ Október 28-án Theoderic seregei kegyetlen módon kifosztották Bracarát, amely ugyan nem járt vérontással, de Hydatius rendkívül túlzott mértékűnek találja a bánásmódot mind a lakossággal, mind az egyházi személyekkel és az ingóságokkal kapcsolatban. Arról is beszámol, hogy a szvévek nem kaptak mindig kegyelmet, még ha meg is adták magukat, Izidor szerint azért, mert ők csak Rechiarius megölése után voltak hajlandók feladni a harcot.⁹⁶ A gótok ezután három hónap alatt felszabadították Hispania déli részét a szvév uralom alól, majd a következő években a hátramaradt seregek visszavonulás közben kifosztották Astorga és Palencia városát.

A 456-os események döntő jelentőségűek voltak a szvévek történetében: Hispania 409-ben érkezett megszállói közül már csak ők maradtak a félszigeten, és nagyon közel álltak ahhoz, hogy Rechiarius tervének megfelelően az egész területet az uralmuk alá hajtásák. Rechila és Rechiarius fosztogatásai szinte minden esetben új területek meghódítását, és nem a gallaeciabeliek kirablását célozták meg. Az Urbicus-menti vereség és Rechiarius halála után úgy tűnt, hogy a szvévek politikai és területi egysége felbomlik,⁹⁷ a Szvév Királyság pedig végérvényesen hanyatlásnak indul, ahogyan Hydatius is a szvév állam romba dőléséről és elpusztulásáról ír.⁹⁸ Rechiarius külpolitikai koncepciója ugyan összeomlott 456-ban és kihalt a Hermericctől eredő uralkodói dinasztia, egy néhány évig tartó polgárháborús időszak után a szvévek mégis újabb hódításokba kezdtek Lusitania felé.

⁹³ Az Esla mellékfolyója Hispania Tarraconensis területén, Gallaecia keleti határán; Sid. Ap. *Ep.* 8, 12; Hyd. *Chr.* 166.

⁹⁴ Isid. *Hist. Goth.* 31; Hyd. *Chr.* 168.

⁹⁵ Iord. *Get.* 232; Thompson 1982 (3. jegyz.) 297.

⁹⁶ Hyd. *Chr.* 167–168; Isid. *Hist. Goth.* 32.

⁹⁷ Wolfram, H.: *Die Goten. Von den Anfängen bis zur Mitte des sechsten Jahrhunderts.* München 1990, 184.

⁹⁸ Hyd. *Chr.* 168.

Summary

Crossing the Rhine and occupying Hispania in 409 AD, the plundering Germanic tribes wreaked havoc in the Roman territories. Mostly known from the chronicles of Hydatius, the Suebi, having broken into the Empire, created their own kingdom in Gallaecia, which existed under their control until 584 AD. As a result of the political and military means applied to strengthen the Kingdom of the Suebi by their first rulers, Hermeric, Rechila and Rechiarius, fifty years later, they were the only occupying Barbarians in Hispania. And among the Vandals, the Alans and the Suebi, they were the only ones who remained, and almost succeeded in bringing the entire peninsula under their control. The bold innovations and fighting spirit of Rechiarius represented the peak in the first stage of the Kingdom, since he was the first Germanic king to mint coins with his name on them, and to convert from his pagan beliefs to Roman Christianity. This paper examines the intentions of the Suebi to expand. Their aim became more and more obvious to neighbouring kings, as a result of which the Vandals left Gallaecia, the Romans sent more and more emissaries to the kings of the Suebi, and to the Visigoths, and the latter for fear of the safety of their own kingdom, joined the Romans in their campaigns against the former.